IVSTI LIPSII
EPISTOLA,

quâ

respondet cuidam viro Principi deliberanti BELLVM-ne an PAX an potius INDVCIÆ expediant Regi Hispaniarum cum Gallo, Angla, Batavo.

Scripta III Ianuarij, M. D. XCV.
Nunc primum edita.

ANNO CIↃ IↃC VIII.

Vir Nobilissime,

VT literas tuas manu mea posui, calamum in eam inserui ad respondendum. An non lubens & subitò facerem, quod amicus volebat? vir è Principibus petebat? patriæ utilitatē tangeret? Ego verò lubens atque etiam calidè; etsi hæc aura à tenui præsertim meo corpore calorem omnem arcet. Sed animus erectus & alacer is est, qui hæc & alia vincit. De re igitur audi. Deliberatur, bellum an pax cum hoste placeat, & dicam distinctè sententiam meam. Hostis nobis triplex, ut nunc est status rerū; Gallus, Angla, Batavus. Duo illi externi; hic tertius internus, & rebellis potius quàm hostis. Si igitur de prioribus quæritur, à Regis hoc consiliis totum & opibus pendet, bellū an pacem cum iis velit; & utrum pro re conducat. Si metus ab illo barbaro & cōmuni hoste Austriacis non esset, ego putarem Regem tractu omnes istos posse frangere, si tantùm bellum ex fide & disciplina aliqua geratur. Fidem dico in pecuniarū administratione & munerum; ut illa non dissipetur, ut hæc idoneis & dignis dentur: Nā de fide in ipsum Regem, vix puto ambigendum aut quærendum. Addidi disciplinam, quoniam revera sine ea (fiant & dicātur omnia) bellū nullū feliciter satis & fortiter geretur. O militem bonum ad manum, & minores duces! sed opus est isto legum & severitatis quodam vinculo, quod cōstringat, & vires & viros istos utiles Reipublicæ reddat; diffluunt alioquin per lasciviam, per libidinem, per ferociam: nec aliud

in iſta militari turba, quàm rapinæ aut ſeditiones. Tu & prudentes noſtis, me vera dicere; & fons malorũ noſtrorum eſt iſte. Si hoſtis progreſſus fecerit, à regreſſu noſtro eſt; atque is vitia noſtra virtutem ſuam interpretatur, & ſuperbè ac ſtolidè in iis ſe jactat. Sed ut diffundar, & collectè ſententiam peragam; quoniam bellum grande ac metuendum Europæ inſtare à Chriſtiani nominis hoſte videtur, Rex & conſilium ejus vidento; an non melius cum externis illis hoſtibus, aut certè alterutro eorum, paciſci. Si cum utroque, Batavi ponent animos, & aut ſponte aut vi venient ſub leges; ſi cum altero, etiam idem fiet. Volo dictum cum altera, id eſt, Angla. Illa in manu oppida duo Zelandiæ & Hollandiæ habet, aditus haud dubiè & clauſtra maris & terræ. Non nimis à pace abhorrere eam, ego arbitror; quia mulier eſt; quia ærarium jam tenuè; (non eæ opes quæ putantur) quia populo invito bellum eſt, qui commercia & libertatem mallet. Quod perſeverat, magis a metu, quàm ab odio eſt. Et audi verum verbum: magnitudo noſtri Regis, virtus aut fortuna Hiſpaniarum intra ſexaginta annos formidabilis facta eſt finitimis & longinquis. Metũ hunc adimere, ambitionem non præferre, è re ſit inprimis: & facta ſanè, non verba, impetũ augent. De Gallo pariter ſentio, id eſt, eum occultè & tacitè omnino velle pacem. Novellum ejus regnum, ſtatus vacillans, diſſidiũ aut ſuſpicio inter viros Principes; ea omnia quietem ſuadent. Et addo viſcera ipſa, ut ſic dicam, ærarij evulſa. Niſi exteri palã & occultè ſuſtentent, ac focillent, jam defeciſſet. Sed cum iſto an Rex noſter

pacem

pacem velit, haud equidem scio; penetrare in consilia illa intima nolo: potest tamen inducias salva omni spe sua & destinatione. Quid enim ibi in longum firmi? ne successor quidem satis certus quorundam judicijs, & in corpore illo semel moto, vereor, ut alij alijque morbi, nisi magna quidem Regis aut felicitas aut prudentia evincat. Sed definiendo; cum Angla pax oportunissimè fiat: Gallus seponatur, qui, nisi lacessitus, non lacesset. Batavi in manus veniant, de quibus propriè puto te rogare. Quid ergo? cum iis bellum hactenus infelix, nec nunc felicius sperandum, nisi in tota facie rei aliquid mutetur. Loca valida omnia habent, loca sibi oportuna, militem exercitatum & satis bonũ, victorijs animosum, ordinem aliqué in ærario & tota gubernatione, quamdiu bellum & metus est, haud facilè solvendũ: ut ista remittantur, & amittãtur, pax aliqua sit & quies, quæ nunquam in talibus bellis inita sine bono aperto Regis. Majestas illa nominis & occultũ in animis vinculum illos trahit aut potius retrahit, qui malè abierunt: & quidam gaudent datum honestum sic regressum. Centeni aliquot homines aut milleni ad religionem & regem ultrò redibunt, si occasio redeundi suggeratur: hæc præsidia hostibus detrahimus; & amplius, in plebeia aut plurium illa gubernatione, occasiones inter ipsos dissidiis damus. Mihi crede, habent odia, factiones, & sua vulnera; sed occuluntur ea omnia impendente magno illo metu, qui æqualiter tangit omnes. Remitte paululum, ad ingenia & vitia sua redibunt; ut boves instante lupo coëunt, capita & cornua jungunt; abeunte, quisq. sibi pa-

 scit.

ſcit. Sic Batavi noſtri, quos ambitio fortaſſe valdè nō tāgit, magis avaritia & amor quæſtus. Vbi hoc poſtremum: an non regibus ſemper occaſio ad ſe trahendi? aut eo iſto hamo piſcandi? Intelligūt peritiores. Sed ut fiat utiliter, quiete aliqua opus eſt, & occaſiones ea dabit. In iſta, inquam, ferè omnes conſentimus. ſed alij diuturnam eam volunt, id eſt, pacem: alij tēporaneam, id eſt, inducias. Tu utram? audi. Pacem ex animo velim, & ponam ante omnia humana bona: religioni & regi pulcerrima ſit, patriæ neceſſaria, bonis & mediocriter bonis optatiſsima. Sed quid eſt? velim & optem, vereor, quod non fiet. Ego bonam honeſtamque pacem hac ſcena rerum fieri poſſe, in animum non induco. Cauſæ: Aut inclinatio hoſtium, aut à nobis metus eò ducat. Neutrum eſt. Et vide, an inclinatio: minimè. Sunt in florenti ſua re publicè & privatim; qui gubernant, Craſsi omnes ſunt & parvi Crœſi. Vis eos optimam fortunam cum dubia cōmutare? At metuunt fortaſſe. Vtinam noſtra ſic eſſent. Debebant profectò, à potentiſsimo Rege, à legitimo ſuo Rege; ut id quoque addam; ſicut olim à dominis ſuis fugitivi. Sed reverentia, vetuſtate & pertinacia rebellionis, jam excuſſa, & metu, ignavia (liceat liberè hoc dicere) aut pravitate noſtra [quis ordo? quis miles? quæ conſilia?] cur metuant? niſi occulta quædam ſint, & tegantur, quæ me fugiunt. Omnia ſunt talia, quæ ad perſeverandum eos hortentur, non reſipiſcendum. Addo fœdera cum vicinis, cum quibuſdam etiam Germanis clam aut palam icta: navigationes novas ſperatas, imò tentatas: quæ etſi infida omnia & vana quidem ſunt, tamen plebeios

beios illos animos inflant, & auram inspirare modestiæ non patiuntur & bonæ mentis. Ergo de pace vix est ut sperem, nisi tali, quæ disiungat a Rege, quæ licentiores & illos & nos faciat; quò scio quosdam spectare. De religione consultò omitto; & Theologis permitto; etsi rationē ejus inter prima habendam, sapientes omnes sciunt. Magis itaque ad inducias inclinē: Primùm, quia hostis facilius audiet, nec multa hic obstacula in cōditionibus ac pactis; res manent utrimque imminutæ. Deinde, quia authoritate Principum Germaniæ tale aliquid honestissimè impetretur, & sine ignominia Regis. Tertiò, quia leges nullæ duræ nobis imponūtur, quas ægrè aut turpiter postea solvamus. Quartò, quia commoda similia, quæ ex pace sequuntur; nempe communicatio inter nos & conjunctio, partium reditio sub diplomate regio & fide, remissio hostium, & omnia minus intenta. Denique fatum, & Deus, & eventus aliquis pro Rege. Vis exemplum illustre in hanc rem & consimile? Sexti Pompeij bella Sicula cum Octaviano Cæsare legisti? Siciliam & Sardiniam habebat, locis se tenebat, & tuebatur, famemque & inopiam Italiæ importabat. Vinci numquam potuit, nisi brevi pace. Ea pacta cum illo est, exules recepti, & vires abductæ, corruptus occultè ejus miles. Quid dicā? Terribilis ille & paulò ante Neptunus, vix una navi effugit, cervices gladio præbuit, & intra annum extinctū totum bellū. Vetus hoc est; fiet novum, si eadem adhibentur, & inprimis si consilio & intentione rem administramus. Acribus cōsiliis opus est, iisque fidis, occultis. Quod si non aliud etiam ex his induciis, quam

respiratio

respiratio aliqua & quies; pro re nostra multum sit; & egemus. Rempublicam aut disciplinam militarem emendare si volumus (debemus, si regere Regem volumus) non fiet aptè aut citò per arma. Licentia nimis invaluit, corruptio, & mala, quæ optimis potentissimisque rebus & regibus sunt perdendis. Huc ut nostri eant, ex animo voveo; quæ fulcra & fundamenta sunt omnis status. Habes uno calore & tenore scripta, quæ mihi sunt visa; quæ premes aut communicabis, quædam aut omnia, ut tibi erit visum. Epistola enim tua est: utere, sed non abutere; & si pro amicitia hoc quoque potes. Non enim nisi verba sunt: si aliqua incauta, excuset amor in patriam, & libertas, quæ consulenti semper data est. Lovanij, III Nonas Ianuarij, CIↃ, IↃ, XCV.

